

ДОСЛІДНИЦЬКА СЛУЖБА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

**Путівник рішень Суду ЄС (Євродайджест),
прийнятих у вересні 2025 року***

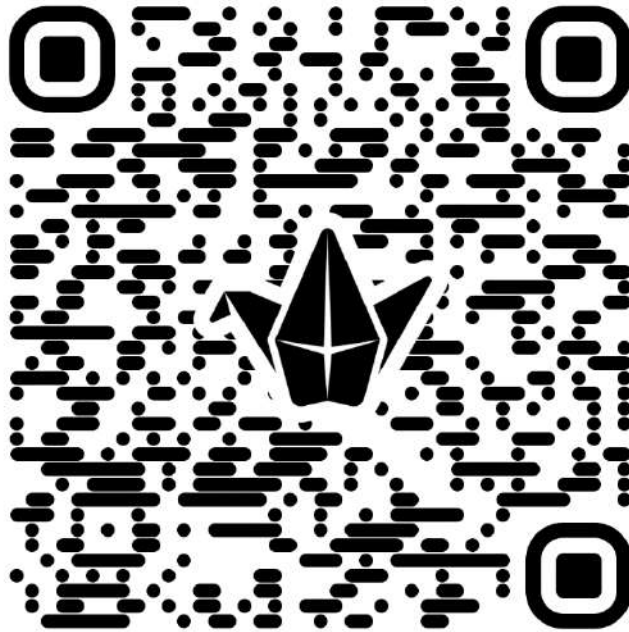
Путівник містить огляди рішень Суду ЄС, прийнятих у вересні 2025 року, які тлумачать окремі положення актів права ЄС.

Рішення Суду ЄС розглядаються як прецеденти та є частиною *acquis* ЄС. Окремі рішення Суду ЄС містять роз'яснення (тлумачення) щодо правильного розуміння та застосування актів права ЄС й установчих договорів Європейського Союзу. Ці рішення є важливими в контексті імплементації положень права ЄС у національне законодавство.

Вивчення рішень Суду ЄС та інших інтерпретаційних документів ЄС щодо імплементації відповідних актів права ЄС є складником аналізу відповідності зобов'язанням держави у сфері європейської інтеграції та праву ЄС.

Для ознайомлення з Путівником перейдіть за посиланням:

<https://padlet.com/rservvru/2025-p1jqxevp4osehz91>

ЗМІСТ

Спільна зовнішня та безпекова політика	4
Промислова політика	8
Охорона довкілля, здоров'я та прав споживачів	10
Свобода пересування працівників та соціальна політика	12

Спільна зовнішня та безпекова політика

Рішення Суду від 11 вересня 2025 року (Справа С-384/24, клопотання про винесення попереднього рішення відповідно до статті 267 ДФЄС Державної ради Бельгії)¹.

Предмет справи. Клопотання про винесення попереднього рішення стосується тлумачення статті 2, статті 4(1)(b) та (d), статті 9 Регламенту (ЄС) Ради Європейського Союзу № 269/2014² від 17 березня 2014 року щодо обмежувальних заходів у зв'язку з діями, що підривають або загрожують територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України; першого абзацу статті 57 Договору про функціонування Європейського Союзу (далі – ДФЄС) та статті 47 Хартії основних прав Європейського Союзу³. Запит був поданий у межах судового провадження між, з одного боку, Russian-Kyrgyz Development Fund (RKDF) та державою Бельгія, представленою Міністерством фінансів, щодо відмови Генерального адміністратора Казначейства Федеральної служби державних фінансів у задоволенні клопотання RKDF про надання дозволу на переказ коштів на один із його рахунків на підставі статей 6 та 6(b) Регламенту (ЄС) № 269/2014.

Державна Рада Бельгії вирішила зупинити провадження та передати Суду ЄС такі питання для ухвалення попереднього рішення:

- чи слід тлумачити статтю 4(1)(b) та Регламенту (ЄС) № 269/2014, як таку, що включає у визначення «витрати, пов'язані з наданням юридичних послуг» судовий збір та фіксований внесок, що стягуються із заявника національним законодавством і які класифікуються як податки згідно з національним законодавством, що підлягають сплаті під час подання апеляції до національного суду проти заходу (правового акта), ухваленого на виконання Регламенту (ЄС) № 269/2014;

- чи слід тлумачити статтю 4(1)(d) Регламенту (ЄС) № 269/2014 як таку, що включає у визначення «кошти, необхідні для покриття надзвичайних витрат» судовий збір та фіксований внесок, що стягуються із заявника національним законодавством і які класифікуються як податки згідно з національним законодавством, що підлягають сплаті під час подання апеляції до національного суду проти заходу (правового акта), ухваленого на виконання Регламенту (ЄС) № 269/2014.

Висновки Суду. Згідно з усталеною судовою практикою в процедурі, передбаченій статтею 267 ДФЄС, саме Суд ЄС повинен надати національному суду

¹ Judgement of the Court (Tenth Chamber) of 11 September 2025 (C-384/24, request for a preliminary ruling under Article 267 TFEU from the Raad van State (Council of State, Belgium)). URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=304249&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=474236>

² Council Regulation (EU) No 269/2014 of 17 March 2014 concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/269/oj/eng>

³ Charter of Fundamental Rights of the European Union of 26 October 2012. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/char_2012/oj/eng

відповідь, яка буде корисною для нього й дозволить йому належно вирішити справу. З цією метою Суд може, за необхідності, переформулювати питання в заяві. Суд також може визнати за необхідне розглянути у своєму рішенні положення права ЄС, на які національний суд не посилався (див. *Рішення Суду ЄС від 7 вересня 2023 року у справі «Groenland Poultry» (стаття 47)*)⁴. Суд дійшов висновку, що статтю 4(1)(b) Регламенту (ЄС) № 269/2014 слід тлумачити таким чином, що визначення «витрати, пов'язані з наданням юридичних послуг» може включати всі витрати, понесені для того, щоб дозволити особі, організації чи органу, активи якого заморожені, отримати юридичне представництво. Однак, сплата судового збору та фіксованого внеску під час подання позову до суду не може розглядатися як витрати, понесені для того, щоб дозволити особі, організації чи органу, активи якого заморожені, отримати юридичне представництво. Натомість суд зазначив, що, по-перше, стаття 4(1)(a) Регламенту (ЄС) № 269/2014 прямо включає можливість вивільнення заморожених коштів та економічних ресурсів, необхідних для задоволення «базових потреб» осіб, організацій або органів, або для сплати податків. Такі витрати слід тлумачити як такі, що охоплюють сплату будь-якого обов'язкового внеску для фінансування державних витрат, які відповідні особі, організації або органи повинні здійснювати. По-друге, що стосується визначення «необхідні для задоволення базових потреб» у статті 4(1)(a) Регламенту (ЄС) № 269/2014, слід зазначити, що, як випливає з пункту 6 преамбули цього Регламенту, цю фразу слід тлумачити так, що вона охоплює, серед іншого, витрати, необхідні для забезпечення дотримання основних прав цих осіб, організацій або органів, включно із правами на ефективний засіб правового захисту та справедливий суд, що захищені статтею 47 Хартії основних прав Європейського Союзу. Отже, судовий збір та фіксований внесок повинні вважатися «податками» у значенні статті 4(1)(a) Регламенту (ЄС) № 269/2014, сплата яких необхідна для задоволення «базових потреб» у значенні цього положення. Таке тлумачення не ставиться під сумнів тим фактом, що відповідно до статті 47(3) Хартії, правова допомога має надаватися тим, хто не має достатніх ресурсів, тією мірою, якою така допомога необхідна для забезпечення ефективного доступу до правосуддя. Коли особа, організація чи орган, включені до списку, що міститься в Додатку I до Регламенту (ЄС) № 269/2014, або особа чи організація, пов'язані з ними, повинні подати позов, розгляд якого судом залежить від сплати обов'язкового внеску, така особа не може вважатися неплатоспроможною лише через те, що її кошти заморожені. Навпаки, вона повинна звернутися із заявою про звільнення частини цих коштів, оскільки виконуються всі умови, встановлені статтею 4(1)(a) Регламенту (ЄС) № 269/2014. Отже, статтю 4(1)(a) Регламенту (ЄС) № 269/2014 слід тлумачити як таку, що дозволяє вивільнення заморожених коштів для сплати судових зборів і фіксованих внесків, необхідних для подання апеляційного позову

⁴ Judgement of the Court (Sixth Chamber) of 7 September 2023 (C-169/22) request for a preliminary ruling under Article 267 TFEU from the Curtea de Apel București (Court of Appeal, Bucharest, Romania). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62022CJ0169>

проти національного заходу, який імплементує цей Регламент. З огляду на це тлумачення статті 4(1)(d) не є необхідним.

Рішення Суду від 4 вересня 2025 року (Справа C-21/24, клопотання про винесення попереднього рішення відповідно до статті 267 ДФЄС Господарського суду № 1 міста Сарагоса (Іспанія))⁵.

Предмет справи. Клопотання про винесення попереднього рішення стосується тлумачення статті 101 ДФЄС у світлі принципу ефективності й подано в межах судового розгляду між CP та Nissan Iberia SA (далі – Nissan) щодо відшкодування збитків, яких було зазнано внаслідок порушень законодавства про конкуренцію, вчинених низкою підприємств, включно з Nissan, та встановлених у рішенні Національної комісії з ринків та конкуренції.

За таких обставин Господарський суд № 1 міста Сарагоса вирішив зупинити провадження у справі для попереднього вирішення такого питання:

- чи слід тлумачити статтю 101 ДФЄС у світлі принципу ефективності, а також статтю 10(2) Директиви 2014/104/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 листопада 2014 року про деякі правила, що регулюють провадження про відшкодування шкоди відповідно до національного законодавства за порушення положень конкурентного права держав-членів та Європейського Союзу (далі – Директива 2014/104), як такі, що виключають можливість застосування національного законодавства в інтерпретації національних судів, згідно з яким для цілей визначення початку перебігу строку позовної давності, що застосовується до позовів про відшкодування збитків за порушення правил конкуренції після прийняття рішення національного органу з питань конкуренції про наявність такого порушення, можна вважати, що потерпіла особа вже мала всю необхідну інформацію для подання позову про відшкодування збитків ще до того, як таке рішення набуло остаточного характеру.

Висновки Суду. Оскільки суд, до якого подано позов про відшкодування збитків, не є пов'язаним висновками національного органу з питань конкуренції щодо наявності порушення конкурентного законодавства до моменту набрання відповідним рішенням остаточної сили, потерпіла особа не може обґрунтовано вважатися такою, що володіє необхідною інформацією для подання позову. Відтак Суд наголошує, що строки позовної давності не починаються до набрання рішенням остаточної сили та його офіційного оприлюднення, яке має бути загальнодоступним.

На цих підставах Суд (Четверта Палата) постановляє, що: статтю 101 ДФЄС, у світлі принципу ефективності, та статтю 10(2) Директиви 2014/104 слід тлумачити таким чином, що вони виключають можливість застосування національного

⁵ Judgment of the Court (Fourth Chamber) of 4 September 2025 (C-21/24 request for a preliminary ruling under Article 267 TFEU from the Juzgado de lo Mercantil No 1 de Zaragoza (Commercial Court No 1, Zaragoza, Spain). URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=303868&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=16530437>

законодавства (в інтерпретації національних судів), відповідно до якого для визначення початку перебігу строку позовної давності, що застосовується до позовів про відшкодування збитків, завданих порушенням правил конкуренції після прийняття рішення національного органу з питань конкуренції про наявність такого порушення, можна вважати, що потерпіла особа вже мала всю необхідну інформацію для подання позову ще до того, як таке рішення набуло остаточного характеру.

Промислова політика

Рішення Суду від 4 вересня 2025 року (Справа С-211/24, клопотання про винесення попереднього рішення відповідно до статті 267 ДФЄС Вищого суду міста Будапешта (Угорщина))⁶.

Предмет справи. Клопотання про винесення попереднього рішення стосується тлумачення статті 8(3), статті 10 та статті 89(1) Регламенту (ЄС) № 6/2002 Ради Європейського Союзу від 12 грудня 2001 року про промислові зразки Спільноти⁷. Клопотання було подано в межах судового провадження між компанією LEGO A/S («Lego») та Pozitív Energiaforrás Kft., що стосується ймовірного посягання останньої на два промислові зразки, власником яких є компанія Lego.

Вищий суд міста Будапешта вирішив зупинити провадження та передати Суду такі питання для ухвалення попереднього рішення:

1) чи узгоджується з правом ЄС тлумачення, відповідно до при визначенні обсягу захисту промислового зразка, що охороняється згідно зі статтею 8(3) Регламенту № 6/2002:

- поінформованим користувачем вважається особа, яка володіє технічними знаннями, що відповідають рівню галузевого експерта щодо функції зразка та продукту;

- поінформований користувач визначається як такий, що здійснює ретельне, технічне та методичне порівняння дизайну заявника і продукту відповідача;

- припускається, що загальне враження поінформованого користувача про дизайн і продукт формується переважно на основі технічної оцінки;

2) чи відповідає праву ЄС практика, відповідно до якої суд може відмовити в застосуванні заборони на імпорту іграшкового конструктора, якщо порушення прав на промисловий зразок стосується лише невеликої кількості елементів, є незначним за обсягом і тяжкістю, а таке рішення обґрунтовується як «особливі причини» відповідно до статті 89(1) Регламенту (ЄС) № 6/2002.

Висновки Суду. Щодо поняття «поінформований користувач», яке також міститься у статтях 6 та 10 Регламенту (ЄС) № 6/2002, Суд зазначає, що воно повинно тлумачитися однаково для обох положень. Відповідно до усталеної судової практики зміст цього поняття займає проміжне місце між поняттями «середній споживач» – що

⁶ Judgement of the Court (third chamber) of 4 September 2025 (REQUEST for a preliminary ruling under Article 267 TFEU from the Fővárosi Törvényszék (Budapest High Court, Hungary)). URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=303870&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=474236>

⁷ Council Regulation (EC) No 6/2002 of 12 December 2001 on Community designs. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex:32002R0006>

використовується у справах про торговельні марки (такий споживач не зобов'язаний мати спеціальні знання і, як правило, не здійснює прямого порівняння між знаками), та «галузевий експерт» – фахівець із глибокими технічними знаннями. Поняття «поінформований користувач» тому стосується не користувача із пересічним рівнем уваги, а радше особливо уважного, – через його особистий досвід або глибокі знання у відповідному секторі. Характеристика «поінформований» означає, що, не будучи дизайнером чи технічним експертом, такий користувач знайомий із різними зразками, що існують у відповідній галузі, має певне уявлення про характеристики, які зазвичай їм властиві, та, завдяки своїй зацікавленості у таких продуктах, виявляє підвищену увагу під час їх використання. Крім того, Суд постановив, що поняття «особливі причини» у значенні статті 89(1) Регламенту (ЄС) № 6/2002 стосується фактичних обставин, характерних для конкретної справи.

Той факт, що порушення стосується лише окремих частин модульної системи, як-от, у цьому випадку, відповідних частин спірного набору іграшок, кількість яких є незначною порівняно із загальною кількістю компонентів системи, як такий не становить виняткової ситуації, яка дозволяє національному суду не видавати одне або декілька розпоряджень, передбачених статтею 89(1) Регламенту (ЄС) № 6/2002. Зазначену статтю слід тлумачити так, що поняття «особливі причини» у значенні цього положення, яке дозволяє суду у справах щодо промислових зразків Спільноти не видавати одну або декілька постанов, передбачених статтею 89(1) Регламенту (ЄС) № 6/2002, не охоплює той факт, що порушення стосується лише окремих елементів модульної системи, кількість яких є незначною порівняно із загальною кількістю компонентів цієї системи.

Охорона довкілля, прав споживачів та здоров'я

Рішення Суду від 4 вересня 2025 року (Справа C-451/24, клопотання про винесення попереднього рішення відповідно до статті 267 ДФЄС від Адміністративного суду міста Відень (Австрія))⁸.

Предмет справи. Клопотання про винесення попереднього рішення стосується тлумачення Директиви 2001/83/ЄС про Кодекс Співтовариства щодо лікарських засобів, призначених для застосування людиною, зі змінами, внесеними Директивою 2004/27/ЄС, зокрема статті 2(2) цієї Директиви.

Запит було подано в межах судового провадження між Kwizda Pharma GmbH та Landeshauptmann von Wien (Головою Уряду федеральної землі Відень, Австрія) щодо рішень останнього про заборону Kwizda Pharma продовжувати продаж чотирьох своїх продуктів як продуктів харчування для спеціальних медичних цілей.

Адміністративний суд міста Відень вирішив призупинити провадження для попереднього вирішення питання щодо тлумачення правила пріоритету, закріпленого у статті 2(2) Директиви 2001/83/ЄС, яке застосовується у випадках, коли продукт може одночасно підпадати під визначення «лікарського засобу» та «продукту, на який поширюється інше законодавство Співтовариства». Суд, який розглядає справу, класифікував продукти, що є предметом спору, як лікарські засоби.

Висновки Суду: Система захисту, передбачена Директивою 2001/83/ЄС, має на меті забезпечити високий рівень охорони здоров'я людини. З огляду на це Суд постановив:

1) щодо поняття «продукт, на який поширюється інше законодавство Співтовариства»:

- вираз «продукт, на який поширюється інше законодавство Співтовариства», що міститься у статті 2(2) Директиви 2001/83/ЄС, слід тлумачити як такий, що стосується інших категорій регульованих продуктів (зокрема продуктів харчування для спеціальних медичних цілей), визначених відповідними актами права ЄС, які встановлюють правила для цих продуктів. Це положення не охоплює лікарські засоби для використання людиною, про які йдеться у статті 2(1) Директиви, тобто ті, що призначені для розміщення на ринку держав-членів і виготовлені промисловим способом або із застосуванням методу, що включає промисловий процес;

2) щодо застосування правила пріоритету (стаття 2(2) Директиви 2001/83/ЄС):

- правило пріоритету застосовується у випадках, коли продукт однозначно відповідає умовам класифікації як лікарський засіб (як за функцією, так і за поданням) у значенні статті 1(2) Директиви 2001/83/ЄС, але водночас існує сумнів

⁸ Judgment of the Court (Ninth Chamber) of 4 September 2025 (C-451/24 request for a preliminary ruling under Article 267 TFEU from the Verwaltungsgericht Wien (Administrative Court, Vienna, Austria). URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=303873&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=474236>

щодо того, чи може він також належати до інших категорій продуктів, які регулюються законодавством ЄС::

- правило пріоритету не застосовується, якщо продукт однозначно віднесено до однієї з категорій регульованих продуктів, або однозначно встановлено, що продукт є виключно лікарським засобом і не може вважатися продуктом, що належить до іншої категорії. У цьому випадку Директива 2001/83/ЄС застосовується тому, що продукт є лікарським засобом.

Отже, коли продукт однозначно є лікарським засобом за поданням і не є продуктом харчування для спеціальних медичних цілей, правило пріоритету, передбачене статтею 2(2) Директиви 2001/83/ЄС, не підлягає застосуванню;

3) щодо заборони розміщення на ринку та обов'язок співпраці:

- Директива 2001/83/ЄС виключає можливість для органу, компетентного застосовувати законодавство про продукти харчування для спеціальних медичних цілей, забороняти розміщення продукту на ринку на тій підставі, що він не відповідає вимогам цього законодавства, якщо у відповідній державі-члені такий орган відрізняється від органу, компетентного забезпечувати дотримання законодавства про лікарські засоби; або цей продукт є лікарським засобом у значенні статті 1(2) Директиви 2001/83/ЄС зокрема лікарським засобом за поданням, що встановлено на підставі оцінки суду.

Із метою забезпечення ефективності Директиви та дотримання принципу щирої співпраці, закріпленого у статті 4(3) ДФЄС, суд чи адміністративний орган повинен негайно проінформувати компетентний орган, відповідальний за дотримання законодавства про лікарські засоби, про те, що лікарські засоби за поданням були розміщені на ринку для вжиття заходів, спрямованих на захист суспільного здоров'я.

Свобода пересування працівників та соціальна політика

Рішення Суду від 11 вересня 2025 року (Справа C-115/24, клопотання про винесення попереднього рішення відповідно до статті 267 ДФЄС Верховного Суду Австрії)⁹.

Предмет справи. Клопотання стосується тлумачення статті 56 ДФЄС, статті 2(n), статті 3(d) та (e), статті 4(1)(a) та статті 7 Директиви 2011/24/ЄС про застосування прав пацієнтів у транскордонному медичному обслуговуванні, Директиви 2000/31/ЄС про електронну комерцію та Директиви 2005/36/ЄС про визнання професійних кваліфікацій.

Запит подано у провадженні між UJ (стоматологом) та Österreichische Zahnärztekammer (Австрійською Стоматологічною Палатою) щодо участі UJ, прямо чи опосередковано, в діяльності іноземних компаній (Urban Technology GmbH та DZK Deutsche Zahnklinik GmbH), які надають послуги ортодонтичного лікування (невидимі вирівнювачі DrSmile) в Австрії без необхідних відповідно до законодавства дозволів, наприклад, шляхом зняття відбитків у разі неправильного розташування зубів, зокрема у цифровому вигляді за допомогою пристрою для внутрішньоротового сканування від імені цих компаній. Лікування також включає: послуги, що надаються безпосередньо в Австрії Urban Technology GmbH, зокрема первинна консультація, 3D-сканування, необхідні попередні процедури та послуги, що надаються дистанційно з Німеччини (DZK Deutsche Zahnklinik GmbH), зокрема єдиного договору на лікування з пацієнтом та подальший дистанційний супровід.

Верховний Суд Австрії звернувся до Суду ЄС для визначення: місця надання послуги (країни), що є «телемедициною» у контексті Директиви 2011/24/ЄС та, яке право застосовується до комплексного лікування, що включає послуги, надані особисто й дистанційно.

Висновки Суду. Щодо визначення «транскордонне медичне обслуговування у випадку телемедицини» (стаття 3(d) та (e) Директиви 2011/24/ЄС):

- це поняття стосується медичної допомоги, що надається пацієнту постачальником медичних послуг, створеним у державі-члені, відмінній від держави-члена приналежності цього пацієнта виключно на відстані (дистанційно) за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), тобто без одночасної фізичної присутності пацієнта й постачальника медичних послуг (лікаря/закладу) у тому ж самому місці;

- послуги, що надаються за фізичної присутності пацієнта та лікаря (навіть якщо при цьому використовуються електронні пристрої, як-от 3D-сканування), не охоплюються поняттям «телемедицина» за Директивою 2011/24/ЄС;

⁹ Judgment of the Court (Fourth Chamber) of 11 September 2025 (C-115/24 request for a preliminary ruling under Article 267 TFEU from the Oberster Gerichtshof (Supreme Court, Austria)). URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=304246&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=474236>

- те, що лікування є комплексним і включає обидва типи послуг, не об'єднує їх у єдину телемедичну послугу та не потребує оцінки того, який тип послуг є найпоширенішим.

Про сферу застосування Директиви 2011/24/ЄС та застосовне право (стаття 3(d), 3(1) Директиви 2000/31/ЄС):

- положення статті 3(d) Директиви 2011/24/ЄС (визначення «держави-члена лікування») застосовується до всіх сфер, що регулюються цією Директивою, а не лише до відшкодування витрат;

- послуги телемедицини (як будь-які «послуги інформаційного суспільства» за Директивою 2000/31/ЄС) мають надаватися відповідно до законодавства держави-члена, де зареєстровано постачальника послуг (принцип держави походження);

- стаття 3(d) Директиви 2011/24 та стаття 3(1) Директиви 2000/31/ЄС про певні правові аспекти послуг інформаційного суспільства, зокрема електронної комерції, на внутрішньому ринку (Директива про електронну комерцію) повинні тлумачитися таким чином, що послуги телемедицини повинні надаватися відповідно до законодавства держави-члена, в якій зареєстрований постачальник послуг.

Про визнання професійних кваліфікацій (стаття 5 Директиви 2005/36/ЄС):

- Директива 2005/36/ЄС не застосовується до постачальника послуг телемедицини, оскільки вона вимагає переміщення постачальника на територію приймаючої держави-члена, що виключається у випадку телемедицини, а також до постачальника, який, не переміщуючись сам, залучає іншого лікаря, що має дозвіл на практику у державі-члені пацієнта, для надання послуг за фізичної присутності пацієнта.

Рішення Суду від 11 вересня 2025 року (Справа C-38/24, клопотання про винесення попереднього рішення відповідно до статті 267 ДФЄС Верховного касаційного суду Італії)¹⁰.

Предмет справи. Клопотання стосується тлумачення Директиви Ради 2000/78/ЄС про встановлення загальних рамок рівного ставлення у сфері зайнятості та професійної діяльності, зокрема статей 1, 2 та 5, у світлі Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю (UN Convention) та статей 21, 24, 26 Хартії основних прав Європейського Союзу.

Запит подано у зв'язку зі спором між працівницею G.L. та її роботодавцем AB SpA (Італія) щодо відмови компанії надати постійну роботу на посаді з фіксованим робочим часом для поєднання професійної діяльності та догляду за її неповнолітньою дитиною з інвалідністю, яка потребує регулярного догляду у

¹⁰ Judgment of the Court (First Chamber) of 11 September 2025 (C-38/24 request for a preliminary ruling under Article 267 TFEU from the Corte suprema di cassazione (Supreme Court of Cassation, Italy). URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=304245&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=474236>

фіксований час. Роботодавець забезпечив умови праці на тимчасовій основі, надавав пільговий графік роботи порівняно з іншими працівниками.

Верховний касаційний суд Італії прагнув встановити, чи поширюється захист від непрямой дискримінації на підставі інвалідності на працівника, який сам не має інвалідності, але доглядає за дитиною з інвалідністю (дискримінація за асоціацією), а також чи зобов'язаний роботодавець надавати такому працівнику «розумне пристосування» умов праці.

Висновки Суду. Про застосування захисту від непрямой дискримінації за асоціацією (статті 1, 2(1) та 2(2)(b) Директиви 2000/78/ЄС):

- Директива Ради 2000/78/ЄС про встановлення загальних рамок для рівного ставлення у сфері зайнятості та занять, зокрема статті 1 та статті 2(1) і (2)(b), з урахуванням положень статей 21, 24 та 26 Хартії основних прав ЄС та статей 2, 5 та 7 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, затверджена від імені ЄС рішенням Ради 2010/48/ЄС, слід тлумачити так, що заборона непрямой дискримінації за ознакою інвалідності поширюється на працівника, який сам не має інвалідності, але який піддається такій дискримінації через допомогу, яку надає своїй дитині з інвалідністю, що дозволяє цій дитині отримувати первинну медичну допомогу, якої вона потребує внаслідок свого стану.

Про обов'язок роботодавця надавати розумне пристосування (стаття 5 Директиви 2000/78/ЄС):

- Директиву 2000/78/ЄС, зокрема статтю 5, з урахуванням положень статей 24 і 26 Хартії основних прав Європейського Союзу та статті 2 і 7(1) Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, слід тлумачити так, що роботодавець зобов'язаний із метою забезпечення дотримання принципу рівного ставлення до працівників та заборони непрямой дискримінації, зазначеної в статті 2(2)(b) цієї Директиви, здійснювати розумне пристосування, у значенні статті 5 цієї Директиви, щодо працівника, який сам не має інвалідності, але який забезпечує своїй дитині, яка має інвалідність, допомогу, яка дозволяє цій дитині отримати первинну медичну допомогу, якої вона потребує внаслідок свого стану, за умови, що таке пристосування не накладає необґрунтованого тягара на цього роботодавця.

Рішення Суду від 11 вересня 2025 року (Справа С-5/24, клопотання про винесення попереднього рішення відповідно до статті 267 ДФЄС від Окружного суду міста Равенна, Італія)¹¹.

Предмет справи. Клопотання стосується тлумачення Директиви Ради 2000/78/ЄС про встановлення загальних рамок рівного ставлення у сфері зайнятості та професійної діяльності, зокрема статті 2 та статті 5, у контексті звільнення працівника, який перевищив ліміт днів відпустки через хворобу.

¹¹ Judgment of the Court (First Chamber) of 11 September 2025 (C-5/24 request for a preliminary ruling under Article 267 TFEU from the Tribunale ordinario di Ravenna (District Court, Ravenna, Italy). URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=304244&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=474236>

Запит подано у зв'язку зі спором між РМ та S. Snc (кейтеринговий сектор, роботодавець) щодо звільнення РМ у зв'язку з перевищенням ліміту в 180 днів лікарняного на календарний рік, встановленого національним законодавством. На момент звільнення роботодавець, імовірно, не знав про інвалідність РМ, оскільки під час лікарняної відпустки була подана заява про адміністративне визнання інвалідності, але не повідомлено про це роботодавця.

Окружний суд міста Равенна прагнув встановити, чи слід вважати положення національного законодавства, яке встановлює однаковий ліміт днів лікарняного для всіх працівників, непрямою дискримінацією щодо осіб з інвалідністю, а також чи може надання додаткової неоплачуваної відпустки розглядатися як розумне пристосування умов праці.

Висновки Суду. Стаття 2(2) та 5 Директиви 2000/78/ЄС повинні тлумачитися як такі, що не перешкоджають національному законодавству, що надає працівникові, який перебуває на лікарняному, право зберегти своє робоче місце протягом оплачуваного та поновлюваного періоду 180 днів на календарний рік, а також, у певних випадках і на прохання цього працівника, на неоплачуваний і непоновлюваний період 120 днів, без встановлення конкретних правил для працівників з інвалідністю, за умови, що:

- це законодавство не виходить за межі того, що є необхідним для досягнення соціальної політики, спрямованої на забезпечення здатності та готовності працівника виконувати свою професійну діяльність; і що
- національне законодавство не перешкоджає повному дотриманню вимог, встановлених у статті 5 Директиви 2000/78.

Статтю 5 Директиви 2000/78/ЄС слід тлумачити таким чином, що національна норма, яка передбачає для працівника, який перебуває на лікарняному, неоплачуваний період збереження робочого місця тривалістю 120 днів на додаток до оплачуваного періоду тривалістю 180 днів, без урахування його можливої інвалідності, не становить «розумне пристосування» в розумінні цієї статті.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*